

Jakob gezegend

Periodethema: Jakob
Genesis 27

a. Het plan tot bedrog (Gen. 27: 1-17)

UITLEG VAN DE TEKST

In Genesis 25 kunnen we al lezen over Jakob en Ezau. Tijdens hun geboorte was Izak 60 jaar oud. In de geschiedenis die in Genesis 27 beschreven wordt, is Izak een oude man geworden. Hij is inmiddels blind (vers 1) en al ver over de 100 jaar. Uit de chronologische gegevens in Genesis kunnen we opmaken dat Izak nu ongeveer 136 jaar is, terwijl hij pas sterven zal op de leeftijd van 180 jaar (Gen. 35: 28) en dus waarschijnlijk nog zo'n 44 jaar na deze geschiedenis heeft geleefd. Terecht geeft hij in vers 2 aan dat niemand de dag van zijn dood weet.

Daarom roept hij op een dag Ezau bij zich. Ezau, zijn 'grootste zoon', d.w.z.: degene die van de tweeling het eerst geboren was. Deze zoon wil hij als de voornaamste erfgenaam, de zegen geven van de eerstgeborene. Dat was de belangrijkste zegen. Geestelijk en materieel. Deze zegen, die Izak mag geven, is namelijk de zegen van het genadeverbond van God. Voor de ontvanger van deze zegen gold de belofte, gedaan aan Abraham (12: 3) en bevestigd aan Izak (26: 3-4). God zal de God van zijn nakomelingen zijn. En uit hem zal Die voortkomen, in Wie al de volkeren van de aarde gezegend worden. Daarbij was voor degene die deze zegen kreeg, ook aardse voorspoed en welvaart weggelegd. Nu moest Jakob deze zegen ontvangen (25: 23). Izak echter had een grote voorliefde voor Ezau en wil, tegen de wil van God in, Ezau de grootste zegen geven. Daarom geeft Izak aan Ezau de opdracht om te gaan jagen en het wild lekker klaar te maken. De maaltijd speelde in het oude Oosten een grote rol, ook bij belangrijke godsdienstige gelegenheden.

Na die maaltijd zal Ezau de zegen ontvangen. Rebekka heeft dit alles gehoord (vers 5) en wil het plan van haar man verijdelen. Dit, omdat zij wist wat God haar beloofd had, al voor de geboorte van haar kinderen. We krijgen de indruk dat ze nu God een handje wil gaan helpen, omdat het anders dreigt mis te lopen en ze toch ook wel wat voorkeur voor Jakob heeft... Om de eerstgeboortezegen bij Jakob te krijgen, neemt Rebekka haar toevlucht tot bedrog i.p.v. haar man tot andere gedachten te brengen. Ze roept Jakob, vertelt hem wat vader van plan is en hoe zij dat wil verijdelen. Daartoe moet Jakob precies doen wat moeder Rebekka zegt (vers 8-10). Hij moet twee goede geitenbokjes uit de kudde gaan halen. Zij wil die klaarmaken en net doen alsof het wildbraad is. Zo wil Rebekka haar man bedriegen. Jakob aarzelt eerst, bang voor de ontdekking van het bedrog. Hij zou zich zo een vloek op de hals kunnen halen (vers 11-12). Alle tegenwerpingen wimpelt Rebekka af. Met de geitenvelletjes en het pak van Ezau, zal Jakob voor zijn blinde vader precies op Ezau lijken en ook naar hem ruiken.

TER OVERWEGING

Bij de vertelling moeten we ervoor oppassen dat we vanuit menselijke gevoelens een keuze maken: voor of tegen. Eerlijk moeten we de feiten doorgeven en daarin moeten we duidelijk laten uitkomen wat verkeerd, wat zonde is. Zo merken we dat ook de kinderen van God geen volmaakte mensen zijn, maar telkens weer 'tot alle boosheid geneigd zijn'. En dat 'onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonde bevlekt zijn' (Heidelbergse Catechismus, vraag en antw. 62). Het is in Izak te waarderen dat hij zo serieus rekening houdt met

zijn naderende levenseinde. En het leven van Izak overziende, heeft dat ook een diepere betekenis voor hem, dan alleen maar: ik word oud en het duurt niet lang meer. Maar op dit moment laat hij zich regeren door zijn voorliefde voor Ezau, terwijl hij toch wist van het woord van God tot Rebekka. En aan die voorliefde was niets geestelijks; die was alleen gericht op het wildbraad (vers 4). Trouwens, met die eerstgeboortezegen was al iets gebeurd! Ezau had die al verkocht aan zijn broer Jakob (25: 30-34). Alleen... nu het erop aankomt wil Ezau blijkbaar toch wel graag die eerstgeboortezegen hebben, want hij laat niets horen over hetgeen al gepasseerd was met Jakob. Ook Rebekka en Jakob zijn met de eerstgeboortezegen bezig. Alleen de manier waarop Rebekka handelt is niet de juiste. Zij gaat haar zoon Jakob voor in het kwade, in het bedrog. Zelfs een eventuele vloek van de kant van Izak, neemt ze voor haar rekening (vers 13). Misschien wel vanuit de gedachte dat het toch wel goed zou aflopen, omdat God het ooit zo gezegd had. Maar dan nog is de manier waarop niet juist. Rebekka kende toch de weg naar de Heere (25: 22)? Die weg was toch ook nu de beste geweest! Nu neemt ze haar toevlucht tot bedrog. Jakob zelf is alleen maar bang voor bedrog; wat door zijn moeder wordt weggepraat. Wat kunnen wij mensen toch helemaal verkeerd bezig zijn. Wat hebben we weinig vertrouwen in het woord en de beloften van God!

b. Izak zegent Jakob (Gen. 27: 18-29)

UITLEG VAN DE TEKST

Als Jakob met behulp van zijn moeder helemaal klaargemaakt is (vers 14-17), stapt hij de tent van zijn blinde vader binnen. Hij dient zich aan als Ezau, vraagt zijn vader van z'n rustbed op te staan, met hem te eten en hem te zegenen (vers 19). Bij Izak is er direct enige argwaan. Hoe kan Ezau zo vlug terug zijn? In het antwoord wat Jakob geeft, schroomt hij niet de naam van God erbij te gebruiken (vers 20). Het opvallende daarbij is dat Jakob niet zegt 'mijn God', maar 'uw God'. Voelt hij aan dat het op dit moment, nu hij zijn vader bedriegt, niet past om 'mijn God' te zeggen; of wil hij de onverschilligheid van Ezau zo goed mogelijk nabootsen? Izak wil nog meer bewijs, want de stem is die van Jakob. En dan blijken de geitenvelletjes hun diensten te bewijzen. Nog is Izak er niet gerust op, zoals blijkt uit zijn vraag of degene die voor hem staat Ezau wel is (vers 24). Opnieuw moet Jakob liegen en zijn oude vader bedriegen. Wat door Rebekka klaargemaakt is, wordt door Izak smakelijk opgegeten. Blijkbaar wist Rebekka heel goed welke manier van klaarmaken van het eten Izak op prijs stelde. Daarna vraagt

Izak van zijn zoon een kus, om hem zo te kunnen zegenen. Als Izak daarbij de geur ruikt van de kleren van Ezau, vallen alle aarzelingen weg (vers 27) en zegent hij zijn zoon alsof hij de oudste is (vers 28-29). Zo ontvangt Jakob de grote zegen van het geslacht. In die zegen spreekt Izak weer uit dat hij en zijn nageslacht helemaal afhankelijk zijn van de Heere. Ook in maatschappelijk opzicht. 'Zo geve u dan God...' God alleen kan goede oogsten geven in gewassen en vruchten, in tarwe en wijndruiven (most = het ongegistte sap van de wijndruiven). Bij alles is ook de dauw van grote betekenis voor de bevochtiging van het land, daar er hele perioden weinig of geen regen viel. Vanuit vers 28 valt op dat de zegen die Izak denkt te geven aan Ezau, toch helemaal past bij Jakob. Want deze zegen heeft m.n. betekenis voor een volk dat de landbouw beoefent. Verder zullen volkeren Jakob dienen. Hierbij kunnen we vooral denken aan de tijd van koning David, die veel volkeren onderworpen heeft. Ook zal Jakob heer zijn over zijn broer, iets dat bij het eerstgeboorterecht hoort. De laatste woorden van de zegen herinneren sterk aan de zegen die Abraham kreeg van God (12 : 3).

TER OVERWEGING

We zeggen weleens: 'van het één, komt het ander.' Dat geldt ook als het gaat over de zonde. De éne zonde brengt de andere mee. Dat zien we heel duidelijk in deze geschiedenis. Jakob bedriegt niet alleen zijn oude, blinde vader; hij misbruikt ook de Naam van God. Hij haalt God erbij, om zijn bedrog te camoufleren (vers 20). Op die manier raak je, net als in een net, er steeds meer in verward. Laten we dat de kinderen maar eerlijk voorhouden, eventueel met eigen voorbeelden aangevuld. Door bedrog heeft Jakob uiteindelijk de zegen weten te krijgen. Maar wat heeft het hem uiteindelijk gebracht? Is hij nu gelukkig? Nee, hij is alleen maar angstig. Want als straks Ezau zich laat horen, moet Jakob vluchten. Zo is er bij ons dikwijls angst als we iets gedaan hebben wat niet goed is en wat we toch voor vader en moeder verborgen proberen te houden. Dan slaap je vaak toch niet zo lekker. En wat we ook voor elkaar proberen te verbergen, Eén is er Die het wel ziet! Later is Jakob zelf ook bedrogen, door zijn oom Laban en door zijn eigen kinderen. Maar het wonder in dit alles is, dat de Heere dwars door al dit geknoei en bedrog heen, Zijn werk in stand houdt. Hij gaat Zijn weg. 'Mijn raad zal bestaan en Ik zal al mijn welbehagen doen.' Dat ontslaat ons niet van onze verantwoordelijkheid en geeft ons ook geen enkele verontschuldiging in handen om het bedrog en de zonde goed te praten. Maar juist ook hier licht weer op Gods grootheid en heerlijkheid. Ondanks ons, gaat Hij toch door, vervult Hij Zijn Woord en loopt het uit op Bethlehem.

Zo schittert Zijn liefde, die het behoud van zondaren zoekt. Opdat zij Hem weer zouden dienen en verheerlijken!

c. Ezau komt te laat (Gen. 27: 30-40)

UITLEG VAN DE TEKST

Nog maar net is Jakob bij vader Izak weg of Ezau komt terug van zijn tocht. En hij heeft wildbraad bij zich. Hij maakt dat smakelijk voor zijn vader klaar en verwacht dat zijn vader hem nu zal gaan zegenen (vers 31). En dan komt alles uit (vers 32-33). Izak schrikt geweldig. Hij schrok met een grote schrik, staat er letterlijk. En dit woord geeft tegelijk aan dat het gepaard ging met sidderen en beven. Toch neemt Izak de zegen, waarmee hij Jakob gezegend heeft, niet terug. 'Ook zal hij gezegend wesen.' Zo zal het ook zijn. Toen Ezau de woorden van zijn vader hoorde, schreeuwde hij het uit met harde en bittere schreeuw. Een uiting van wanhoop, spijt en woede. En zo schreeuwend vraagt hij om de zegen (vers 34). Als Izak vertelt dat zijn broer gekomen is en door bedrog de zegen ontvangen heeft, beschuldigt Ezau zijn broer heftig. Hij zegt dat hij niet voor niets 'Jakob' genoemd wordt (vers 36) - een naam die te maken heeft met bedriegen - en dat hij hem nu al voor de tweede keer bedrogen heeft. Dat is echter niet waar. Want met de verkoop van de eerstgeboortezegen had hijzelf ingestemd. En deze betekenis, bedrieger of hielenlichter, hebben Izak en Rebekka ook niet bedoeld, toen ze hun zoon de naam Jakob gaven. Zij deden dat in de betekenis van: hielvasthouder. Als Ezau boos blijft vragen en aanhouden of Izak dan maar deze éne zegen heeft, geeft hij hem ook een zegen. Een zegen die los staat van de geestelijke voorrechten van het verbond. Deze zegen heeft alleen iets te maken met het aardse leven. Hij belooft hem voorspoed op aarde (vers 39). Krijgslieden zouden uit zijn geslacht voortkomen en van strooptochten zal hij leven. Maar hoe sterk hij ook zal worden, hij zal toch zijn broer moeten blijven dienen. En ook al zullen de Edomieten (nakomelingen van Ezau) sterk worden en onder Jakobs heerschappij vandaan komen (2 Kon. 8 : 20); het zal hen niet dé zegen geven, want die ligt alleen in hetgeen de Heere beloofd heeft.

TER OVERWEGING

Uit alles blijkt dat Izak toch geleerd heeft. Hij neemt, zo dat al zou kunnen, de zegen van Jakob niet terug. Opvallend zijn ook de woorden, waarmee de schrik van Izak wordt weergegeven (vers 33). Zou dat toch ook al niet iets weergeven van een ontdekking van zijn ongehoorzaamheid tegen God?

In Hebr. 11: 20 wordt gezegd hoe Izak zijn zonen 'door het geloof' gezegend heeft. Het geloof van Izak gaat met veel zonden en gebreken (voorliefde voor zijn oudste zoon) gepaard; maar het blijkt hierin dat hij zijn gegeven zegen niet overdoet. Bij alles lezen we ook niets van een verwijt van de kant van Izak aan het adres van Rebekka en Jakob. En als Jakob wegvlucht naar Haran, uit angst voor Ezau, bevestigt Izak nog eens duidelijk zijn zegen (Gen. 28: 3-4). Dan is hij er helemaal door God voor ingewonnen en is alle eigen keuze en voorliefde aan de kant gezet. Zonde doen is erg, want het is altijd zonde tegen de goedheid van God. Maar nog erger is als we erin verharderen en niet tot bekering en tot inkeer willen komen. Zo iemand blijft voorbijgaan aan de Heere Jezus Christus, Die onze zonden heeft willen dragen op Golgotha en ze wil vergeven. Hij is een verzoening voor onze zonden. Van dat berouw en die inkeer lezen we niets bij Ezau. Ezau beschuldigt alleen maar. En hij vond het verschrikkelijk spijtig dat de grootste en voornaamste zegen om welvaart op aarde, hem nu ontging. Dat is ook de achtergrond van de woorden die we lezen in Hebr. 12: 17. Bij Ezau merken we ook niets van betrokkenheid op de rijkdom van de verbondszegen voor zijn hart en voor de eeuwige toekomst. Zo is Ezau voor ons een waarschuwend voorbeeld. Dat het ook ons in het leven niet alleen maar mag gaan om Gods hulp in dit leven. Om bijv. maar zo gauw mogelijk rijk te zijn. En om een zo'n mooi en lang mogelijk leven te hebben. Terwijl we verder God niet nodig hebben. Hem niet nodig hebben om onze zonden te vergeven en te verzoenen. Laat staan dat we met berouw over onze zonden - tegen Hem gedaan, ook als we onze naaste bedriegen - tot Hem komen. Tegelijk mogen we ook heel duidelijk vanuit deze geschiedenis naar voren laten komen, dat door het verkeerde van ons mensen heen, God Zijn weg gaat. En het toch uiteindelijk zo komt, zoals Hij het hebben wil. Dat mag onze troost zijn, als ook wij weer in zonde vallen.

d. Ezau wil Jakob doden (Gen. 27: 41-46)

UITLEG VAN DE TEKST

Ezau is zo boos op Jakob dat hij voortdurend zint op wraak. Zolang zijn hoogbejaarde vader Izak nog leeft, zal hij zich inhouden. Maar wanneer zijn vader gestorven is, zal hij zijn broeder Jakob doden (vers 41). Blijkbaar spreekt hij openlijk over zijn wraakzuchtige plannen, want Rebekka hoort er ook van. Gealarmeerd roept zij Jakob bij zich. Ze kent Ezau goed genoeg om te weten dat hij meent wat hij zegt. Thuis is Jakobs leven niet meer veilig (vers 42). Jakob moet vluchten. Waarheen? Rebekka wijst hem de weg naar haar eigen familie, naar

haar broer Laban. Laat Jakob naar Haran gaan, ten noordoosten van het beloofde land, ergens in het huidige Syrië (vers 43). Daar moet hij blijven zolang zijn broer blijft zinnen op wraak. Rebekka heeft het over 'enige dagen'. Dit zullen twintig jaren worden (zie Gen. 31: 38). Zo hoopt Rebekka te voorkomen dat zij op één dag 'van u beiden' beroofd zal worden (vers 44 en 45). Hiermee kan ze bedoelen Izak en Jakob (Ezau wilde Jakob immers doden na de dood van zijn vader); waarschijnlijker is het dat zij hier denkt aan haar beide zonen (als Ezau Jakob vermoordt, verdient Ezau immers de doodstraf). Ondertussen is Rebekka door haar listige bedrog haar lievelingszoon voor vele jaren kwijt (zie Gen. 25: 28). Naar Izak toe motiveert Rebekka haar nieuwe plan met een verwijzing naar de heidense Hethitische vrouwen waarmee Ezau is getrouwd (zie Gen. 26: 34-35). Als er iets is wat Izak en Rebekka erg vinden, dan is het wel dat ook Jakob met een heidense vrouw zou trouwen. Maar als Jakob naar Rebekka's familie vlucht, zal hij daar hopelijk een goede vrouw vinden. Heeft ook Izak zelf zijn vrouw daar niet vandaan gekregen (vers 46)?! Izak beseft dat zijn vrouw Rebekka gelijk heeft. Als hoofd van het gezin neemt hij nu zelf de leiding. Hij laat Jakob bij zich komen. Opnieuw zegent hij zijn jongste zoon. Nu niet meer bedrogen in zijn onwetendheid, maar heel bewust.

Blijkbaar is hij er nu van doordrongen dat dit Gods wil is (zie ook bijv. Gen. 25: 23).

TER OVERWEGING

Tegen beter weten in wilde Izak Ezau de eerstgeboortezegen geven; tegen beter weten in probeerde Rebekka dit door middel van list en bedrog te voorkomen. Wat hebben beiden de bittere gevolgen hiervan ondervonden. In hun gezin wordt het nooit meer zoals vroeger. Nu hun jongste zoon moet vluchten voor zijn leven, zijn ze hem voor vele jaren kwijt. En wat zullen zij geleden hebben vanwege de wraakzucht van Ezau. Ongeloof, kleingeloof en ongehoorzaamheid geven alleen maar ellende. Wat vonden Izak en Rebekka het erg dat Ezau met heidense vrouwen was getrouwd. Zij waren er diep van doordrongen hoe belangrijk het is dat je een goede man of een vrouw zoekt, dat wil zeggen iemand die Heere vreest. Dat moeten we de kinderen van jongs af aan voorhouden. Leer hen al jong bidden om een man of vrouw die de Heere wil dienen (vergelijk bijvoorbeeld Deut. 7: 3-4 en 2 Kor. 6: 14-18)!

GELOOFSLEER

Gelovigen blijven zondaren. Zie de Heidelbergse Catechismus, zondag 44 en 51.